

5. Пояркова Т.В. Особливості еволюції поняття «кризовий синдром модернізації» / Т. В. Пояркова // Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Випуск 6 [Гол. ред. О.В.Бабкіна] – К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2011. – С 11 – 16.

6. Соловьев А.И. Политология: Политическая теория, политические технологии: Учебник для студ. Вузів / А. И. Соловьев. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 559 с.

7. Теория политики: Учебное пособие / Под ред. Б.А. Исаева. – СПб.: Питер, 2008. – 464 с.

8. Траверсе О.О. Інституційні зміни та лідерство в українській політиці початку демократичних змін / О. О. Траверсе // Всеукраїнська теоретична й науково-практична конференція з правознавства, політології та соціології «Трансформація політичної системи: соціальні перетворення та законодавчий процес». – Редакція журналу Верховної Ради України «Віче» – Том 4. – 18 вересня 2007. – с. 25-27.

9. Шаповал В. Зміни, що ведуть до стихії / В. Шаповал // Віче. – № 15-16. – 2006. – с. 20-24.

Радченко Л. Н. Революции как разновидность политических изменений

В статье рассматривается сущность политических изменений и проанализирована одна их разновидность, а именно: революция. Определены основные черты революций и выделяются ее виды.

Ключевые слова: политические изменения, революция, социальная революция, политическая революция.

Radchenko L. Revolution as a variety of political change

The article examines the nature of political changes and analyzed one of their kinds, namely: the revolution. Defined the main features of revolutions and highlights its species.

Key words: political change, revolution, a social revolution, a political revolution.

УДК 399.166.5:347.211

Волошина Дана Олегівна,

*науковий співробітник Наукового центру
зв'язку та інформатизації*

*Військового інституту телекомунікацій та інформатизації
Державного університету телекомунікацій*

**СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

В статті розглянуто актуальні питання соціально-правового регулювання інтелектуальної власності в сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: власність, інтелектуальна власність, духовні цінності, творчість, науково-технічна продукція, авторське право.

У ХХІ ст. ідеї, духовні цінності, знання стають все важливішою частиною життя людини та економіки держави. Вартість більшості нових продуктів інтелектуальної, творчої діяльності людини залежить передусім від їх змісту, інформації, яку вони несуть, а не від матеріального вираження. Розвиток економіки значним чином залежить від обсягу і змісту інноваційної та винахідницької діяльності. У свою чергу, достойна винагорода за

використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності людини сприяє її позитивній самореалізації, збільшує можливість громадян користуватися такими результатами, розкриває нові людські таланти. Надійний захист інтелектуальної власності надає змогу реалізовувати суб'єктам інтелектуальної власності свої права у повному обсязі, поновлювати порушені права у цій сфері, а також скорочувати можливі збитки у разі порушення цих прав [6, с. 156]. Крім того, питання захисту права інтелектуальної власності є актуальним у контексті вступу України до Світової організації торгівлі, а також євроінтеграційної політики нашої держави. Тому ефективний захист інтелектуальної власності має стратегічне значення для нашої України. Все вище зазначене свідчить про актуальність вибраної теми.

При цьому найгостріше стоїть питання про ефективний захист об'єктів авторського права і суміжних прав. Так, згідно з проведеним дослідженням компанією IDC, у 2011 р. рівень піратства в Україні становить 87 %, а у червні 2012 р. показав зростання ще на 1,5 % тобто 88,5 %, що є одним із найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства сягали понад 450 млн. доларів на рік. Зниження рівня піратства в Україні лише на 10 % збільшить надходження до держбюджету на 116 млн. доларів і забезпечить робочі місця для 6 тис. висококваліфікованих фахівців ІТ-сектора. В цілому, вказане обумовлює актуальність і необхідність дослідження питання відповідальності за порушення авторського права, про розробку ефективного механізму захисту цих прав в Україні [8, с. 248].

Мета статті – проаналізувати актуальні питання соціально-правового регулювання інтелектуальної власності в сучасному українському суспільстві.

У вітчизняній та зарубіжній літературі існує чимало праць, присвячених вивченню різноманітних аспектів інтелектуальної власності. Теоретичні основи дослідження інтелектуальної власності закладено у працях Г. Беккера, Д. Белла, П. Друкера, Л. Едвінссона, Ф. Махлупа, М. Мелоуна, К. Свейбі, Т. Стюарта, У. Хадсона, Т. Шульца. Значний внесок у розробку теорії інтелектуальної власності здійснено не тільки закордонними, а й вітчизняними вченими. Дослідженню інтелектуальної власності присвячені публікації В. Базилевича, О. Бервено, О. Бутніка-Сіверського, В. Гейця, А. Гриценко, Г. Задорожного, П. Єщенка, О. Кендюхова, В. Мандибури, Ю. Ніколенка, В. Хрустальнової, А. Чухна та ін.

Окремі проблеми інтелектуальної власності досліджували вчені різних галузей права: цивільного (О.М. Мельник, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, О.Д. Святоцький, Р.Б. Шишка та інші), адміністративного (Н.П. Дригваль, І.Г. Запорожець, Г.В. Корчевний, О.М. Тропіна та ін.) та кримінального (П.П. Андрушко, П.С. Берзін, Н.О. Гуторова, О.О. Дудоров, О.Е. Радутний та ін.).

В юридичній науці не існує єдиного підходу до визначення права інтелектуальної власності. Так, у цивільному праві законодавець чітко зазначає, що право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України (ст. 418) та іншими законами. У теорії кримінального права питання права інтелектуальної власності досліджені взагалі недостатньо. Ця категорія вивчається вченими цієї галузі права передусім у контексті об'єктів злочинів у сфері інтелектуальної власності. Проаналізувавши позиції ряду вчених (Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, С.Я. Лихової, О.Е. Радутного, М.І. Хавронюка та ін.). П.П. Андрушко прийшов до висновку, що родовим об'єктом злочинів у сфері інтелектуальної власності є право інтелектуальної власності, а основними безпосередніми об'єктами – право інтелектуальної власності на окремі об'єкти права інтелектуальної власності. У науці адміністративного права України також мало фундаментальних досліджень з проблем визначення об'єкта адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Наприклад, Г.В. Корчевний, виділяючи загальний об'єкт адміністративного правопорушення авторського права і суміжних прав, зазначає, що ним є

встановлена законом система використання цих прав – тобто самі суспільні відносини [6, с. 158].

Наявність сучасної, міжнародно визнаної системи інтелектуальної власності є необхідним елементом для досягнення високого економічного та соціального розвитку будь-якої держави. Охорона інтелектуальної власності сприяє використанню та подальшому розвитку винахідницьких і творчих талантів та досягнень, підтримує та зберігає національний потенціал у сфері інтелектуальної діяльності та залучає інвестиції, стабілізуючи економічний стан, при якому як вітчизняні, так і зарубіжні інвестори можуть бути впевнені в тому, що їх права будуть поважатися. Створення саме такої системи має особливе значення для України – країни зі значним науково-технічним та інтелектуальним потенціалом.

В Україні інститут інтелектуальної власності являється відносно молодим, оскільки радянська доктрина цивільного права ґрунтувалася на визнанні та регулюванні авторських прав авторів творів літератури і мистецтва, відкриттів, винаходів та раціоналізаторських пропозицій як таких, що мають, головним чином, відносний (зобов'язально-правовий), а не абсолютний характер. Відповідно, у радянському законодавстві не вживався такий термін як «інтелектуальна власність». Вперше він був використаний в останні роки існування СРСР – у Законі СРСР від 06 березня 1990 року «Про власність в СРСР». Початком становлення українського законодавства про інтелектуальну власність було прийняття Закону «Про власність», який містив спеціальний розділ «Право інтелектуальної власності».

Всі результати творчої діяльності, з точки зору цивільно-правової охорони, поділяються на дві групи: перша група охороняється авторським правом, друга – патентним. Варто підкреслити, що всі результати визнані товаром. Отже, вони можуть бути об'єктом будь-яких цивільних правочинів. У період переходу до ринкової економіки це має істотне значення, оскільки результати творчої діяльності в такий спосіб стають об'єктом цивільного обороту і створюють ринок духовної і науково-технічної продукції.

У ст. 41 Конституції України закріплено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатись своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1, с. 1]. Отже, держава гарантує захист інтелектуальної власності, авторських прав громадян, їхніх моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з інтелектуальною діяльністю.

Спеціальні правила щодо особливостей створення і використання певного об'єкта розміщені у главах 36-46 Книги четвертої Цивільного кодексу України, а також у Книзі п'ятій ЦК (глави 75, 76), в якій врегульовуються договірні відносини з приводу розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності [2, с. 2].

Крім Цивільного кодексу, авторське і патентне право регулюються Кримінальним кодексом і Кодексом про адміністративні правопорушення, в яких передбачено відповідальність за порушення авторських прав і патентного права. Їх регламентація передбачена Цивільно-процесуальним кодексом, Господарським кодексом, Господарсько-процесуальним кодексом, Митним кодексом.

Авторське право розглядають як складову частину цивільного права, але воно, крім Цивільного кодексу, регулюється і спеціальним законом. Таким є Закон України від 23 грудня 1993 року «Про авторське право і суміжні права» (в редакції Закону від 05.12.2012 р.) [3, с. 1]. Він базується на міжнародних нормах використання творів, враховує сучасні тенденції правового регулювання традиційних і нових об'єктів авторського права. У Законі також передбачено охорону суміжних прав, тобто права тих, хто доносить до публіки створені авторами твори – виконавці, організації телемовлення й виробники фонограм.

Також Законом від 23 березня 2003 року «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (в редакції Закону від 01.01.2013 р.), Законом України від 14 лютого 1992 року «Про телебачення і радіомовлення» (в редакції Закону від 28.07.2013 р.), Законом України від 5 червня 1997 року

«Про видавничу справу» (в редакції Закону від 16.05.2013 р.), Законом України від 13 січня 1998 року «Про кінематографію» (в редакції Закону від 12.12.2012 р.) та іншими законами України в частині, що стосується авторських і суміжних прав.

Істотною відмінністю в цивільно-правовому регулюванні щодо відносин авторського права та патентного є передусім різні об'єкти цих відносин. Об'єктом авторських відносин є продукти творчої діяльності гуманітарної сфери або духовної діяльності. Зокрема, це – твори в галузі науки, літератури та мистецтва. Іншу групу становлять об'єкти промислової власності. Ці відносини регулюються патентним законодавством. Це сфера науково-технічної творчості. Питання про те, чи всі відносини, що складаються у сфері науково-технічного прогресу, регулюються патентним законодавством, не безспірне. Науково-технічна інформація як результат науково-технічної творчості є об'єктом права власності, проте на неї не видаються охоронні документи.

Патентне право регулюється такими Законами України: Закон України від 15 грудня 1993 року «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (в редакції Закону від 05.12.2012 р.) [4, с. 1], Закон України від 15 грудня 1993 року «Про охорону прав на промислові зразки» (в редакції Закону від 05.12.2012 р.) [5, с. 1], Законом України від 23 червня 1993 року «Про науково-технічну інформацію» (в редакції Закону від 09.05.2012 р.).

При цьому варто зробити таке застереження: закони України про промислову власність регулюють не творчу діяльність зі створення винаходів чи інших об'єктів промислової власності, а суспільні відносини, що складаються у процесі створення, виявлення, оформлення, використання та охорони результатів науково-технічної творчості. Слід пам'ятати, що сама творчість будь-якому регулюванню не підлягає, але право може створювати сприятливі умови для успішної творчості, або навпаки, створювати несприятливі умови, за яких винахідництво буде розвиватися повільно або зовсім не буде розвиватися.

Як слушно зазначає Селіванов В. М., формування сучасної правової технології регулювання взаємовідносин людини, суспільства і держави гуманітарної спрямованості вимагає сьогодні нового наукового знання, розроблення нової доктрини вітчизняного права, теоретичної концепції розвитку його системи, правового регулювання, де з позиції методологічного плюралізму, передусім системного підходу, була б вирішена проблема співвідношення та взаємодії права і закону, публічного і приватного права. Для суверенної України це обумовлено передусім народженням нового правового світогляду і мислення, де елементи вітчизняного права поряд з іншими правовими цінностями мають становити органічну частину нової правової культури демократичного суспільства...» [9, с. 13-14]. Однак, охорона і захист права інтелектуальної власності в Україні ще досить молоді і поки що є далекими від належного рівня. Вони передбачуються кожним Законом про інтелектуальну власність, при цьому в кожному законі по різному. Норми, що містяться в цих законах не завжди угоджені між собою, мають істотні прогалини, часто просто суперечні і в цілому не в повній мірі забезпечують потреби охорони та захисту інтелектуальної власності в сучасних умовах, про що свідчать численні публікації у засобах масової інформації щодо порушення прав.

Таким чином, слід відзначити, що єдиної цільної взаємоузгодженої системи захисту права інтелектуальної власності як сукупності правових заходів для забезпечення непорушності її в законодавстві України поки що немає. Тому при вдосконаленні законодавства України і ефективності реалізації прав – орієнтація на право ЄС стає в Україні істотним фактором його розвитку.

Зауважимо, що основними претензіями ЄС, США, Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, інших міжнародних організацій до України є не законодавство, як таке, а ефективність його реалізації, реальні дії з припиненням піратства, створення ефективно діючої судової системи.

Питання порушення прав інтелектуальної власності в нашій державі і, насамперед, значний рівень використання неліцензійних комп'ютерних програм та інших об'єктів

інтелектуальної власності, останнім часом активно обговорюється як суттєва перепона для інтеграційних сподівань України. Ось чому державою здійснюються й надалі будуть здійснюватись передбачені чинним законодавством України заходи організаційного, економічного і правового характеру для забезпечення охорони і захисту авторських прав, розвитку цивілізованого ринку об'єктів інтелектуальної власності та вітчизняної індустрії програмного забезпечення [7, с. 30-32].

Прийняття пакету законів про інтелектуальну власність – це дуже важлива подія в житті нашої держави. Незважаючи на те, що прийняті закони у ряді випадків недосконалі, суперечать один одному, часто мають місце нечіткі формулювання тощо, їхнє прийняття – явище надзвичайно важливе. Отже можна говорити про те, що законодавство про інтелектуальну власність потребує подальшого удосконалення. Це дасть змогу Україні інтегруватися в європейську систему, що буде сприяти її зближенню з європейським співтовариством.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> – Назва з екрану.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/цивільний%20кодекс> – Назва з екрану.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права»[Електронний ресурс]- Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20авторське%20право> – Назва з екрану.
4. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> – Назва з екрану.
5. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20охорону%20прав%20на%20промислові%20зразки> – Назва з екрану.
6. Кравченко І.С. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту/ І. С. Кравченко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 3. – 2008. – С.156-161.
7. Палюх І.П., Грецінгер О.Б. Перспективи удосконалення законодавства України з питань інтелектуальної власності/ І.П. Палюх, О.Б. Грецінгер //Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України (15-16 марта 2007 г.) / Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ, 2007. – С.30-34.
8. Рудник Т.В. Відповідальність за порушення авторського права / Т.В. Рудник // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С.248-351.
9. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. – Монографія. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 724.

Волошина Д. О. Соціально-правове регулювання інтелектуальної власності в умовах сучасної України

В статті розглядаються актуальні питання соціально-правового регулювання інтелектуальної власності в сучасному українському суспільстві.

Ключеві слова: *власність, інтелектуальна власність, духовні цінності, творчість, науково-технічна продукція, авторське право.*

Voloshina D. Social-legal regulation of intellectual property in modern conditions of Ukraine

The article is devoted to topical issues of social-legal settlement of intellectual property in modern Ukrainian society.

Keywords: *property, intellectual property, intellectual values, creative work, Research and Development Products, copyright.*

УДК 321.7 (477)

*Найчук Антон Антонович,
здобувач кафедри політичних наук
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова*

**ДЕМОКРАТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В РАМКАХ ПОТЕНЦІАЛУ
ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОЛІТИЧНОЇ МОВИ**

В статті аналізується трансформація радянської соціально-політичної системи через призму детермінуючого конструктивізму політичної мови.

Ключові слова: *демократизація, соціально-політична система, політична мова, політичний дискурс, лінгвістична трансформація.*

Деструкція соціально-політичних конфігурацій СРСР детермінувала комплексну трансформацію вимірів українського політичного простору. Українська політична система формувалася в рамках демократичних традицій з модифікацією рівня політичної культури соціуму в межах ліберальної доктрини. Симбіоз численних факторів як каталізаторів соціально-політичної реформації залишає актуальним питання ієрархії чинників української демократизації, провідне місце серед яких займає політична мова. Сутність розуміння функціонального потенціалу політичної мови через призму прерогатив детермінуючих трансформацію чи конструювання соціально-політичного середовища, виносить політичну комунікацію за рамки пасивного простору реалізації індивідуальних інтенцій акторів політичного процесу і закріплює за нею статус автономного елемента формування політичної реальності.

Дана проблема стала об'єктом наукового доробку представників різноманітних політичних шкіл, інтерпретуючих теоретичну базу та практичне втілення функціонального інструментарію політичної мови під різними кутами зору і рівнями функціональної індивідуалізації. Зокрема дослідженням даного питання займалися Р. Фаулер, П. А. Фоулкс, Н. Дж. О'Шонессі, Д. Велш, Г. Ласвелл, Д. Волтон, Дж. Хоу, С. Кара-Мурза, О. Дугін, А. Цуладзе, В. Циганков, С. Бухарін. В рамках української політичної школи проблемою політичної мови займалися В. Петренко, Л. Нагорна, О. Білий та М. Головка. Теоретичне осмислення структури концепту «політична мова» і можливостей реалізації його функціональної парадигми дозволяє охарактеризувати закономірності трансформації радянської системи і визначити місце лінгвістичного каталізатора в даному процесі.

Головна мета роботи полягає у визначенні ролі функціонального потенціалу політичної мови в контексті деформації радянської системи і формуванні українсько-політичної реальності, а також у здійсненні компаративного аналізу біполярної за своїм інтенціональним складом процедури соціально-політичного моделювання в області політичної комунікації.

Індивід не здатний існувати за межами суспільної групи. Процеси соціалізації та